การพัฒนากิจกรรมเสริมความเป็นครูเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่: กรณีศึกษาบ้านแม่ป๊อกบน อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่

A Development of Enhancing Teacherness Activities for Enhancing Learning Management Competencies Integrated Spatial Identity : A Case Study of Mae Pok Bon, Doi Tao District, Chiang Mai

ฐิติมา ญาณะวงษา

Thitima Yanawongsa

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น

Faculty of Education, The Far Eastern University

E-mail: toothitimatoo@gmail.com

(Received : September 22, 2020 Revised : January 6, 2021 Accepted : January 29, 2021)

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนากิจกรรมเสริมความเป็นครูเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ และศึกษาผลการจัดกิจกรรมเสริมความเป็นครูเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ กลุ่มเป้าหมายคือ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย ฟาร์อีสเทอร์น จำนวน 7 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบประเมินสมรรถนะจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลวิจัยพบว่า 1)กิจกรรมเสริมความเป็นครูเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ ใช้เวลา 45 ชั่วโมง มี 2 กิจกรรมหลัก 9 กิจกรรมย่อย คือ กิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการในชั้นเรียน ได้แก่การเรียนรู้ยุค 4.0 เพิ่มพูนอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ของชุมชน กลวิธีออกแบบการเรียนรู้บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ จัดการเรียนรู้บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่อย่างมีคุณค่า และกิจกรรมกรณีศึกษา หมู่บ้านแม่ป๊อกบน ได้แก่ ปรับตัวให้เข้ากับบริบทชุมชนและสถานศึกษา วิเคราะห์อัตลักษณ์ที่ได้มาและอภิปรายผลออกแบบและจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้เหมาะสมกับชุมชน ศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้อัตลักษณ์หมู่บ้านแม่ป๊อกบนและรายงานผลเผยแพร่อัตลักษณ์ 2) ผลการใช้กิจกรรมเสริมความเป็นครูเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ พบว่า นักศึกษามีระดับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีคุณลักษณะด้านความสามารถในการออกแบบและจัดกิจกรรมการ

เรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้แหล่งการเรียนรู้และอัตลักษณ์เชิงพื้นที่มากที่สุด และนักศึกษามีความพึงพอใจต่อกิจกรรมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: กิจกรรมเสริมความเป็นครู สมรรถนะการจัดการเรียนรู้

Abstract

The purpose of this research were to develop enhancing teacherness activities for enhancing learning management competencies integrated spatial identity and to study the effect of enhancing teacherness activities for enhancing learning management competencies integrated spatial identity. There were 7 students at the 3rd year in Elementary education at The Far Eastern University. The question adapted of learning management competencies integrated spatial identity for teachers. The data was analyzed by Mean and Standard Deviation. This research revealed that 1) All activities have been developed for 45 hours consisting of 2 mainly and 9 sub-activities as following activities: (1) Integrated learning in the classroom such as learning in education 4.0, enhancing area identity of community, design strategies in the integrated area identity and value integrated area identity in teaching (2) A case study of Mae Pok Bon, Doi Tao District, Chiang mai such as adaptive capacity to school and community contexts, analytical and descriptive area identity, learning design activity in active learning for suitable area contexts, area identity learning exchange of Mae Pok Bon and reporting activities and results in identity publication. 2) The effects of enhancing teacherness activities for enhancing learning management competencies integrated spatial identity found that students had characteristics of area identity at high level. In the regard to the individual aspects of design characteristics ability and integrative design ability in teaching using learning source and area identity at the highest level. In addition, students had all activities satisfaction at high level which had satisfaction level in a case study of Mae Pok Bon, Doi Tao District, Chiang mai at the the highest level.

Keywords: Enhancing teacherness activities, Learning management competency

บทนำ

“วิชาชีพครู” เป็นวิชาชีพที่มีความสำคัญและมีบทบาทต่อสังคมไทยมาอย่างยาวนาน เพราะครูถือเป็นวิชาชีพชั้นสูงที่มีความสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาและนำไปสู่การสร้างกำลังคนที่มีคุณภาพและตอบสนองยุทธศาสตร์ชาติ (Prachyaprui, 2018, p.1) ด้วยความตระหนักถึงความสำคัญของวิชาชีพครู รัฐบาลจึงให้ความสำคัญกับการยกระดับคุณภาพของครู ดังเห็นได้จากข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ที่ได้กำหนดมาตรฐานวิชาชีพในส่วนของวิชาชีพครูเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและทิศทางการศึกษาของชาติที่มุ่งเน้นให้เกิดความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน มุ่งให้ครูได้ศึกษาบริบทของชุมชน และสามารถอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานความแตกต่างทางวัฒนธรรม ตลอดจนส่งเสริม อนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เป้าหมายของการพัฒนาการเรียนการสอนในสถาบันผลิตครู ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562 จึงมีหลักการสำคัญที่มุ่งเน้นให้สถาบันผลิตครูมีอิสระในการสร้างหลักสูตรผลิตครูที่เหมาะสมกับอัตลักษณ์และสภาพบริบทเชิงพื้นที่ของสถานศึกษา สอดคล้องกับกรอบทิศทางยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี ด้านวัฒนธรรม ที่ต้องเร่งรัดการดำเนินงานปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรัก ความหวงแหนและภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมรวมทั้งสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ (Minister of Culture, 2016) ตลอดจนนำทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเพิ่มคุณค่าและมูลค่า

สภาพปัญหาที่พบในการพัฒนาวิชาชีพครูในอดีตที่พบว่าการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรการผลิตครูเป็นหลักสูตรที่กำหนดจากส่วนกลางและผูกติดกับแนวคิดสากลมากกว่าท้องถิ่น ขาดความเชื่อมโยงและบูรณาการ และที่สำคัญการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ขาดการประสานสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของท้องถิ่นและชุมชน ทำให้นักศึกษาครูไม่สามารถเรียนรู้ และพัฒนาวิชาชีพครูให้เหมาะสมกลมกลืนกับวิถีชีวิตของสภาพแวดล้อมได้อย่างแท้จริง (Office of the Education Council Secretariat Ministry of Education, 2015, p.17-18; Rukspollmuang et al., 2015, p.26-27) นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์ของคณะวิจัยธนาคารโลก ร่วมกับการสอบทานฐานข้อมูลสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าประเทศไทยมีโรงเรียนราว 2,000 แห่ง ที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล เช่น โรงเรียนบนพื้นที่สูง ตามแนวชายขอบ ทำให้เกิดการขับเคลื่อนส่งเสริมให้สถาบันผลิตครูปรับการเรียนการสอนและกิจกรรมสร้างเสริมความเป็นครูให้เหมาะสมกับสภาพโรงเรียนที่อยู่ห่างไกล (Equitable Education Fund, 2019)

การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ให้แก่นักศึกษาวิชาชีพครูจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง (Chaichaowarat, 2017, p.145-146) โดยสมรรถนะการจัดการเรียนรู้บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่อันประกอบด้วย ด้านคุณลักษณะ ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และด้านอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ (Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation, 2019, p.10; Faculty of Education, Chiang Mai University, 2020, p.10-12) โดยการสร้างเสริมพัฒนาสมรรถนะของนักศึกษาวิชาชีพครู ควรมุ่งเน้นการ

พัฒนานักศึกษาชั้นปีที่3 เพราะนักศึกษาอยู่ในขั้นการเสริมสร้างพัฒนาความสามารถของนักศึกษาครู (The Competent stage) สามารถพัฒนาความเข้าใจและเชื่อมโยงองค์ความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติตามขั้นตอนให้เข้ากับบริบทที่เกี่ยวข้องได้ (Berliner, 2004, P.21) คุณลักษณะที่สำคัญของนักศึกษาครูในขั้นนี้ คือ สามารถจัดลำดับความสำคัญ กำหนดเป้าหมาย เริ่มเรียนรู้วางแผนการสอนและกำหนดเนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับบริบทแวดล้อม ชุมชน และผู้เรียน สามารถควบคุมสถานการณ์ในชั้นเรียนและรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้เป็นอย่างดี ตลอดจนมีทักษะ ความรู้และความสามารถในการปรับตัวเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงรอบตัวที่รวดเร็ว (Sinlarat & Meesan , 2017, p.61-70) บนพื้นฐานของการมีสถาบันสังคมและวัฒนธรรมที่เข้มแข็งที่รู้เท่าทันบริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป (Mahavijit, 2019, p.76 ; Butkatunyoo, 2018, p.349-350) การเตรียมนักศึกษาครูให้มีความพร้อมและคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมการจัดการเรียนการสอนจริงที่เกิดขึ้นตามสถานศึกษาในบริบทชุมชนที่มีอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ที่หลากหลาย จะช่วยส่งเสริมและพัฒนาให้นักศึกษาครูได้มีโอกาสเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง ทำให้นักศึกษาครูสามารถนำเอาประสบการณ์เหล่านั้นมาพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของตนเองได้ (Govinda et al., 2014, p.2131-2132)

ชุมชนบ้านแม่ป๊อกบน อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ เป็นชุมชนบนเขตพื้นที่สูงที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร ประชากรขาดโอกาสทางการศึกษา การคมนาคมและการสื่อสารยังไม่สะดวกประชาชนส่วนใหญ่เป็นชาวไทยภูเขาที่มีภาษาและวัฒนธรรมเฉพาะของตนเอง ซึ่งในการจัดการศึกษาสาหรับเด็กและเยาวชน ชาวไทยภูเขา มีความขาดแคลนทั้งโรงเรียนและครูผู้ให้การศึกษา จึงมีการจัดตั้งคริสตจักรแม่ป๊อกบนเป็นศูนย์กลางของชุมชน และศูนย์การเรียนชุมชนชาวไทยภูเขาแม่ฟ้าหลวงซึ่งเป็นศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ทั้งนี้มีนักศึกษาจำนวนหนึ่งที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านแม่ป๊อกบนได้เข้าศึกษาต่อในสาขาวิชาการประถมศึกษา มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น และได้รับการคัดเลือกเข้าร่วมโครงการผลิตครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์นจึงได้เห็นชอบในการพัฒนานักศึกษาสาขาวิชาการประถมศึกษาตามหลักการของโครงการผลิตครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่น โดยส่งเสริมให้อาจารย์ในสาขาวิชาได้ร่วมกันออกแบบและจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนานักศึกษาให้มีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ผ่านการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนและการลงพื้นที่ชุมชนบ้านแม่ป๊อกบน อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนากิจกรรมเสริมความเป็นครูสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ กรณีศึกษาหมู่บ้านแม่ป๊อกบน อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อส่งเสริมนักศึกษาให้เห็นคุณค่า ความสำคัญของชุมชน และอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ตลอดจนเกิดสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ สามารถออกแบบและจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับบริบทของชุมชน และสามารถอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานความแตกต่างทางวัฒนธรรม ตลอดจนร่วมส่งเสริมอนุรักษ์และเผยแพร่อัตลักษณ์เชิงพื้นที่โดดเด่นได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมเสริมความเป็นครูเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่

2. เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมเสริมความเป็นครูเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีแบบวิจัยและพัฒนา (Research and development) แบ่งการศึกษาเป็น 2 ระยะตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนากิจกรรมเสริมความเป็นครูเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ (R1และ D1) แบ่งการดำเนินงานเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ทำการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง(R1) เกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาความเป็นครู มาตรฐานวิชาชีพครู รวมทั้งแนวทางการออกแบบกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้แก่นิสิตนักศึกษาครูในโครงการผลิตครูเพื่อพัฒนาและหลักสูตรเครือข่ายสถาบันผลิตครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่นภาคเหนือตอนบน และสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการใช้แบบสังเคราะห์เอกสาร

ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อพัฒนา (ร่าง) กิจกรรมเสริมความเป็นครูเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ (D1) ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 6 คน ด้วยวิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ แบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ ผู้เชี่ยวชาญที่ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาความเป็นครู จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ จำนวน 2 คน และผู้นำชุมชนหรือคนในชุมชนบ้านแม่ป๊อกบน จำนวน 2 คน ใช้วิธีการสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ที่ได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน โดยใช้เกณฑ์ดัชนีวัดค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item-objective congruency index: IOC) ซึ่งต้องมีค่าอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 ภายหลังการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล แล้ววิเคราะห์ผลด้วยวิธีการสร้างข้อสรุปเป็น (ร่าง)

ขั้นตอนที่ 3 การประเมิน (ร่าง) เสริมความเป็นครูเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ (D1) ผู้วิจัยนำผลการพัฒนา (ร่าง) กิจกรรมเสริมความเป็นครูฯ ในขั้นตอนที่ 2 เสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญการจัดกิจกรรมพัฒนาความเป็นครู และผู้เชี่ยวชาญการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ จำนวน 4 คน ประเมิน (ร่าง) กิจกรรมฯ โดยใช้โดยใช้แบบประเมินที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ที่มีลักษณะเป็นมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ทั้งนี้ได้จำแนกการประเมินออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ประเมินความถูกต้องตามหลักการ และความเป็นได้ในการปฏิบัติ และส่วนที่ 2 ประเมินแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งภายหลังที่ได้เก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลไปหาค่าทางสถิติ ได้แก่

ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำข้อเสนอแนะที่ได้ไปปรับปรุง (ร่าง) กิจกรรมฯ ก่อนนำไปทดลองใช้จริง

ระยะที่ 2 การศึกษาผลการใช้กิจกรรมเสริมความเป็นครูเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่(R2 และ D2)

การวิจัยในขั้นตอนนี้เป็นการนำ (ร่าง) กิจกรรมฯ ที่พัฒนาขึ้นในระยะที่ 1 มาทดลองใช้จริง กับกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย ฟาร์อีสเทอร์น ปีการศึกษา 2562 จำนวน 7 คน เป็นกลุ่มนักศึกษาที่ยินดีเข้าร่วมการวิจัยด้วยความสมัครใจ โดยมีระยะเวลาการดำเนินการวิจัยจำนนวน 45 ชั่วโมง ในภาคเรียนที่ 2/2562

หลังการทดลองใช้กิจกรรมเสริมความเป็นครูฯ ผู้วิจัยใช้แบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ โดยมีอาจารย์ผู้สอนในสาขาวิชาการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น จำนวน 3 คน และ ผู้นำชุมชนบ้านแม่ป๊อกบน อำเภอดอยเต่า จำนวน 2 คนที่เข้าร่วมการดำเนินกิจกรรมเป็นผู้ประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ของนักศึกษากลุ่มเป้าหมาย เป็นมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ(Rating scale) แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านความสามารถปรับตัวให้เข้ากับบริบทสถานศึกษาและชุมชน (2) ด้านการเห็นคุณค่าและวิเคราะห์ความสำคัญของชุมชนและอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ (3) ด้านความสามารถในการออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้แหล่งการเรียนรู้และอัตลักษณ์เชิงพื้นที่จำนวน 15 ข้อ และเก็บข้อมูลความพึงพอใจของนักศึกษาโดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจต่อกิจกรรมเสริมความเป็นครูเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการในชั้นเรียน (4 กิจกรรมย่อย) และกิจกรรมกรณีศึกษา ณ หมู่บ้านแม่ป๊อกบน อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ (5 กิจกรรมย่อย) โดยเครื่องมือทั้งสองตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน โดยใช้เกณฑ์ดัชนีวัดค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item-objective congruency index: IOC) ซึ่งต้องมีค่าอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการโดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสรุปข้อเสนอแนะของผู้ให้ข้อมูล จากนั้นนำข้อมูลที่พบจากการทดลองใช้กิจกรรมฯ ไปสู่การปรับปรุงกิจกรรมเสริมความเป็นครูเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ให้มีความสมบูรณ์ต่อไป

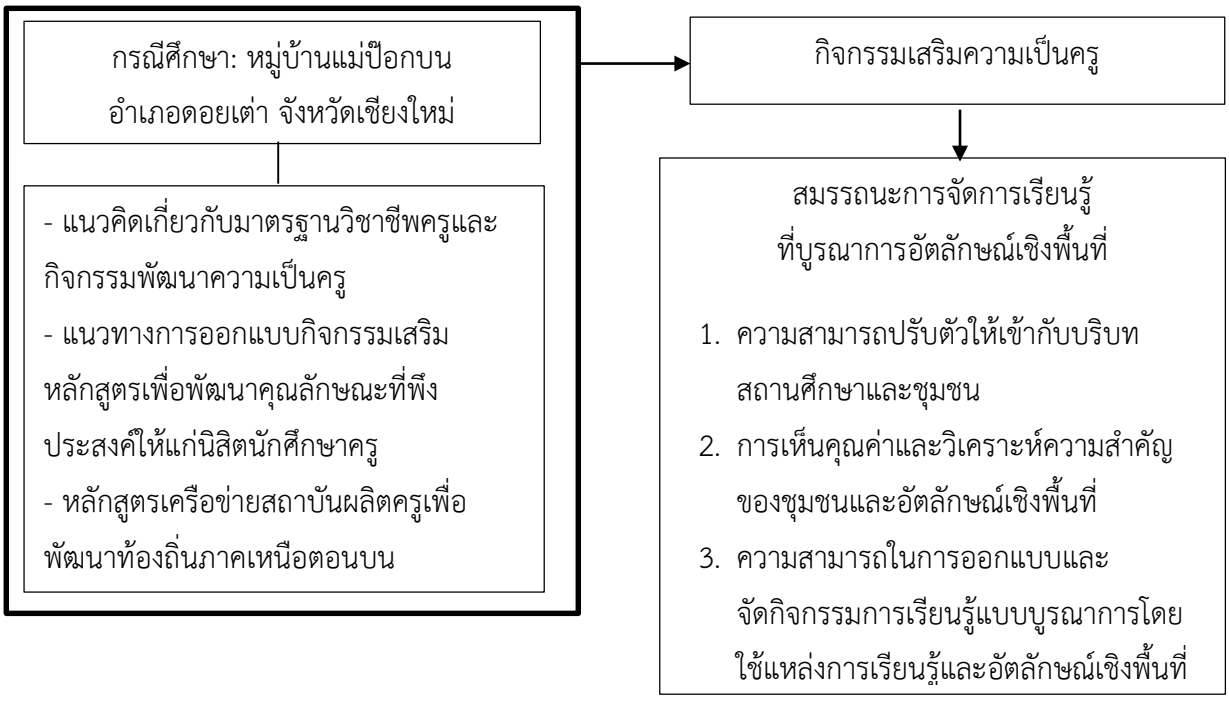

Figure 1 Research conceptual framework

ผลการวิจัย

1. กิจกรรมเสริมความเป็นครูเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ ประกอบด้วย

1.1 แนวคิดและหลักการ ต้นแบบกิจกรรมเสริมความเป็นครูเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ อาศัยแนวคิดหลักการทางด้านกิจกรรมพัฒนาความเป็นครู มาตรฐานวิชาชีพครู แนวทางการออกแบบกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้แก่นิสิตนักศึกษาครูในโครงการผลิตครูเพื่อพัฒนาและหลักสูตรเครือข่ายสถาบันผลิตครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่นภาคเหนือตอนบน รวมทั้งข้อมูลการพัฒนาคุณลักษณะด้านอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ โดยมีหลักการสำคัญของการจัดกิจกรรมประกอบด้วย

1.1.1 ด้านความสามารถปรับตัวให้เข้ากับบริบทสถานศึกษาและชุมชน มีรูปแบบกิจกรรมที่สำคัญได้แก่ การศึกษาชุมชนเพื่อทำความเข้าใจสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน กิจกรรมการเรียนรู้และตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างชุมชนในมิติต่าง ๆ การศึกษาวิถีชีวิตของชุมชน และแนวทางการปฏิบัติตนเพื่อปรับตัวให้เข้าบริบทสถานศึกษาและชุมชน แนวทางการมีส่วนร่วมกับชุมชน และการเคารพชุมชน อภิปรายคุณลักษณะความเป็นครูเชิงพื้นที่ ลงพื้นที่ จัดกิจกรรมและเข้าค่ายใช้ชีวิตความเป็นอยู่ในชุมชนและสถานศึกษาในบริบทที่แตกต่างและหลากหลาย

1.1.2 ด้านการเห็นคุณค่าและวิเคราะห์ความสำคัญของชุมชนและอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ มีรูปแบบกิจกรรมที่สำคัญได้แก่ การศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาและอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ การวิเคราะห์บริบทสถานศึกษา บริบทชุมชน และอภิปรายปรากฏการณ์ทางสังคม หรืออัตลักษณ์เชิงพื้นที่ของชุมชนตามภูมิลำเนาของ

ตนเอง การนำเสนอผลการวิเคราะห์และผลการศึกษา การลงพื้นที่เพื่อปฏิบัติการวิเคราะห์บริบทชุมชนและอัตลักษณ์เชิงพื้นที่กรณีศึกษาและการสะท้อนผลการเรียนรู้

1.1.3 ด้านความสามารถในการออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้แหล่งการเรียนรู้และอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ มีรูปแบบกิจกรรมที่สำคัญ ได้แก่ ศึกษาการจัดการเรียนรู้บูรณาการ การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางพหุวัฒนธรรม การจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ และการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ให้เหมาะสมกับบริบทชุมชนและบริบทสถานศึกษา ออกแบบหน่วยการเรียนรู้และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ ทำการปฏิบัติทดลองจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกันแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็น ลงพื้นที่ปฏิบัติการสอนจริงในสถานศึกษาของชุมชนที่หลากหลายบริบท และสะท้อนผลการเรียนรู้ตลอดจนนำองค์ความรู้ที่ได้มาใช้ในสื่อสารกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ด้วยช่องทางที่หลากหลาย

การออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)
บูรณาการแหล่งเรียนรู้ อัตลักษณ์เชิงพื้นที่ ในกิจกรรมที่ 3 และกิจกรรมที่ 4

Figure 2 Designing and organizing active learning activities to integrate learning resources Spatial identity in activity 3 and activity 4 (Source: Thitima Yanawongsa, 2021)

1.2 เป้าหมายของกิจกรรมเสริมความเป็นครูที่พัฒนาขึ้นมีเป้าหมายที่สำคัญเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ให้แก่นักศึกษาวิชาชีพครู เสริมสร้างความสามารถปรับตัวให้เข้ากับบริบทสถานศึกษาและชุมชน เสริมสร้างการเห็นคุณค่าและวิเคราะห์ความสำคัญของชุมชนและอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ และเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้แหล่งการเรียนรู้และอัตลักษณ์เชิงพื้นที่

1.3 ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ที่พัฒนาขึ้น ประกอบไปด้วย 2 ชุดกิจกรรมหลัก 9 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่

1.3.1 ชุดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการในชั้นเรียน 18 ชั่วโมง

แผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 การเรียนรู้ในยุค 4.0

แผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2 เพิ่มพูนอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ของชุมชน

แผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3 กลวิธีออกแบบการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่

แผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 4 จัดการเรียนรู้บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่อย่างมีคุณค่า

1.3.2 ชุดกิจกรรมกรณีศึกษา ณ หมู่บ้านแม่ป๊อกบน อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่

แผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 5 ปรับตัวให้เข้ากับบริบทชุมชนและสถานศึกษา

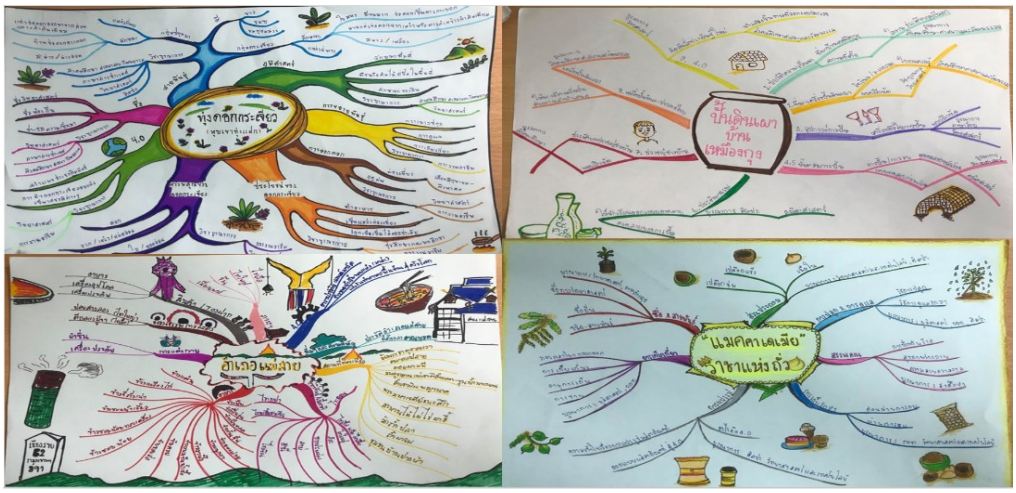
แผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 6 วิเคราะห์อัตลักษณ์ที่ได้มาและอภิปรายผล

แผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 7 ออกแบบและจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้เหมาะสมกับชุมชน

แผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 8 ศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้อัตลักษณ์หมู่บ้านแม่ป๊อกบน

แผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 9 รายงานผลเผยแพร่อัตลักษณ์

1.4 ผลการประเมิน (ร่าง) กิจกรรมเสริมความเป็นครูเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ พบว่า ด้านความถูกต้องตามหลักการทุกองค์ประกอบ ได้แก่ แนวคิดและหลักการ เป้าหมายของกิจกรรม และชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีระดับการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ทุกองค์ประกอบ โดยมีคะแนนเฉลี่ยที่เท่ากันคือ 4.75 คะแนน (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.50) ด้านความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ ทุกองค์ประกอบมีระดับการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านแนวคิดและหลักการ เป้าหมายของกิจกรรม มีคะแนนเฉลี่ย 4.50 คะแนน (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.58) และด้านชุดกิจกรรมการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ย 4.67คะแนน (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.48)

ผลงานการวิเคราะห์อัตลักษณ์เชิงพื้นที่ตามภูมิลำเนาของนักศึกษาในกิจกรรมที่ 2

Figure 3 The results of the analysis of spatial identity according to the student's domicile in activity 2 (Source: Thitima Yanawongsa, 2021)

2. ผลการใช้กิจกรรมเสริมความเป็นครูเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่

2.1 สมรรถนะการจัดการเรียนรู้บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ พบว่า หลังนักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรม นักศึกษามีระดับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.40, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.58) โดยมีคุณลักษณะด้านความสามารถในการออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้แหล่งการเรียนรู้และอัตลักษณ์เชิงพื้นที่มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.69 ,ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.58) รองลงมาเป็นความสามารถปรับตัวให้เข้ากับบริบทสถานศึกษาและชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 4.40 ,ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน =0.60) และการเห็นคุณค่าและวิเคราะห์ความสำคัญของชุมชนและอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ (ค่าเฉลี่ย = 4.11 ,ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน =0.40)

ตารางที่ 1 ผลการประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ของนักศึกษาสาขาวิชาการประถมศึกษา หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมเสริมความเป็นครู

สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่	$\overline{X}$	**S.D**	**ระดับคุณลักษณะ**
1.ความสามารถปรับตัวให้เข้ากับบริบทสถานศึกษาและชุมชน	4.40	0.60	มาก
2.เห็นคุณค่าและวิเคราะห์ความสำคัญของชุมชนและอัตลักษณ์เชิงพื้นที่	4.11	0.40	มาก
3.ความสามารถในการออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้แหล่งการเรียนรู้และอัตลักษณ์เชิงพื้นที่	4.69	0.58	มากที่สุด
รวม	**4.40**	**0.58**	**มาก**

2.2 ความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมเสริมความเป็นครูเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อกิจกรรมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.65 ,ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน =0.51) โดยมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมกรณีศึกษาบ้านแม่ป๊อกบน อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.80 ,ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน =0.41)

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจของนักศึกษาสาขาวิชาการประถมศึกษาที่มีต่อกิจกรรมเสริมความเป็นครูเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่

กิจกรรมเสริมความเป็นครูเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่	$\overline{X}$	**S.D**	**ระดับความพึงพอใจ**
1. กิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการในชั้นเรียน	4.46	0.58	มาก
2. กิจกรรมกรณีศึกษา ณ หมู่บ้านแม่ป๊อกบน อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่	4.80	0.41	มากที่สุด
รวม	**4.65**	**0.51**	**มากที่สุด**

นอกจากนี้ผลจากการสะท้อนคิดการเรียนรู้ของนักศึกษา พบว่า นักศึกษาจำนวน 5 คนรู้สึกภูมิใจที่มีส่วนร่วมในอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ของชุมชน และนักศึกษาทุกคนชื่นชอบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้ลงมือปฏิบัติจริงพื้นที่ของชุมชนที่มีความหลากหลาย รูปแบบกิจกรรมทำให้นักศึกษาเกิดความมั่นใจ ได้นำเอาองค์ความรู้และศักยภาพของตนเองที่มีเกี่ยวกับอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ของชุมชนตนเองมาเชื่อมโยงต่อยอดและพัฒนาการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี ส่วนอาจารย์ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกท่านเห็นตรงกันว่าการใช้อัตลักษณ์เชิงพื้นที่ของชุมชนเป็นฐานในการจัดกิจกรรม

ช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถเชื่อมโยงและบูรณาการสาระการเรียนรู้กับอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสังเกตได้จากการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติการสอน

การปรับตัวของนักศึกษาให้เข้ากับบริบทชุมชนในกิจกรรมที่ 5

Figure 4 Adaptation of students to the community context in activity 5 (Source: Thitima Yanawongsa, 2021)

การอภิปรายผล

ในการศึกษาและวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมเสริมความเป็นครูเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่: กรณีศึกษาบ้านแม่ป๊อกบน อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญมาอภิปรายผล ดังนี้

1. สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ประกอบด้วย (1) ความสามารถปรับตัวให้เข้ากับบริบทสถานศึกษาและชุมชน (2) การเห็นคุณค่าและวิเคราะห์ความสำคัญของชุมชนและอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ (3) ความสามารถในการออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้แหล่งการเรียนรู้และอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ องค์ประกอบของสมรรถนะดังกล่าวสอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพครูที่กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน โดยมุ่งเน้นการศึกษา เข้าถึงบริบทของชุมชน และสามารถอยู่ร่วมกันบนพื้นฐาน ความแตกต่างทางวัฒนธรรม ตลอดจนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพของผู้เรียน ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่าสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่เป็นสมรรถนะที่จำเป็นของนักศึกษาครู เพราะในแต่สถานศึกษาในแต่ละภูมิภาคที่มีความเฉพาะเจาะจงเชิงพื้นที่ ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงอัตลักษณ์เชิงพื้นที่สู่การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการภายใต้สถานศึกษาในบริบทชุมชนที่มีอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ที่หลากหลาย จะช่วยส่งเสริมและพัฒนาให้ทั้งผู้สอนและผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงได้ นอกจากนี้สมรรถนะเหล่านี้ยังเป็นการแสดงออกถึงพฤติกรรมความเป็นครูมืออาชีพที่สอดคล้องกับ Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation (2019) ที่กำหนดสมรรถนะของนักศึกษาครูที่รับทุนใน

โครงการผลิตครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่น อันประกอบด้วย ด้านคุณลักษณะ ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และด้านอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ เพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นครูที่ดีของนักศึกษาครูผู้รับทุนในโครงการผลิตครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่นให้เข้ากับบริบทของความเป็นวิชาชีพครู ได้แก่ การปรับตัว มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ ต่อสถานศึกษา ต่อชุมชน เคารพในความแตกต่างหลากหลายทางสังคม ตลอดจนสามารถวิเคราะห์ ออกแบบ ออกแบบนวัตกรรมและจัดการเรียนรู้บูรณาการในสาระวิชา ดำเนินการและประเมินกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาชุมชน มีกระบวนการแก้ปัญหาและพัฒนาชั้นเรียน สถานศึกษาและชุมชน สามารถทำงานร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้องได้ ดังนั้นสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่จึงเป็นสมรรถนะที่สำคัญในกิจกรรมเสริมความเป็นครู

นักศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่เยาวชนบ้านแม่ป๊อกบน

Figure 5 Students organize learning activities for the youth of Ban Mae Pok Bon (Source: Thitima Yanawongsa, 2021)

2. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ที่พัฒนาขึ้นมี 2 ชุดกิจกรรมคือ (1) ชุดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการในชั้นเรียน ประกอบด้วย กิจกรรมที่ 1 การเรียนรู้ในยุค 4.0 กิจกรรมที่ 2 เพิ่มพูนอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ของชุมชน กิจกรรมที่ 3 กลวิธีออกแบบการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ และกิจกรรมที่ 4 จัดการเรียนรู้บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่อย่างมีคุณค่า (2) ชุดกิจกรรมกรณีศึกษา ณ หมู่บ้านแม่ป๊อกบน อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย กิจกรรมที่ 5 ปรับตัวให้เข้ากับบริบทชุมชนและสถานศึกษา กิจกรรมที่ 6 วิเคราะห์อัตลักษณ์ที่ได้มาและอภิปรายผล กิจกรรมที่ 7 ออกแบบและจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้เหมาะสมกับชุมชน กิจกรรมที่ 8 ศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้อัตลักษณ์หมู่บ้านแม่ป๊อกบน และกิจกรรมที่ 9 รายงานผลเผยแพร่อัตลักษณ์ ซึ่งชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเป็นไปตามแนวคิดของการพัฒนากิจกรรมเสริมความเป็นครูของ Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation (2019) ที่มีจุดเน้นในการจัดกิจกรรมเรียนรู้จากการ

ปฏิบัติจริง (Action-based) ในสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง มีการศึกษาเชิงพื้นที่โดยการบูรณาการในรายวิชาหรือในกิจกรรมนอกชั้นเรียน จัดกิจกรรมที่เสริมสร้างความเป็นครูทั้งในและนอกสถาบันผลิตครู และมีการจัดสถานการณ์ร่วมกับชุมชนเพื่อเรียนรู้บทบาทตามอัตลักษณ์ และยังสอดคล้องกับ Prachyaprui (2018) ที่ผลจากการวิจัยพบว่า กิจกรรมพัฒนาครูมืออาชีพเพื่อรองรับการศึกษายุค 4.0 ควรมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมพัฒนาความเป็นครู กิจกรรมพัฒนาจิตสาธารณะที่ช่วยให้นักศึกษาครูเข้าใจสภาพงานครูและหล่อหลอมให้เกิดความศรัทธาในวิชาชีพครู มุ่งบ่มเพาะให้นักศึกษามีภาวะผู้นำ มีจิตสาธารณะ รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy) มีความรับผิดชอบ เข้าใจสภาพสังคมและเรียนรู้วิธีแก้ปัญหาจากสภาพจริง โดยกิจกรรมที่จัดต้องตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชน เปิดโอกาสให้นักศึกษาครูเรียนรู้สภาพชีวิต ปัญหาและวัฒนธรรมของชุมชน

นักศึกษาร่วมศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้อัตลักษณ์หมู่บ้านแม่ป๊อกบนในกิจกรรมที่ 8

Figure 6 Students join to exchange and learn about the identity of Mae Pok Bon Village in the activity 8 (Source: Thitima Yanawongsa, 2021)

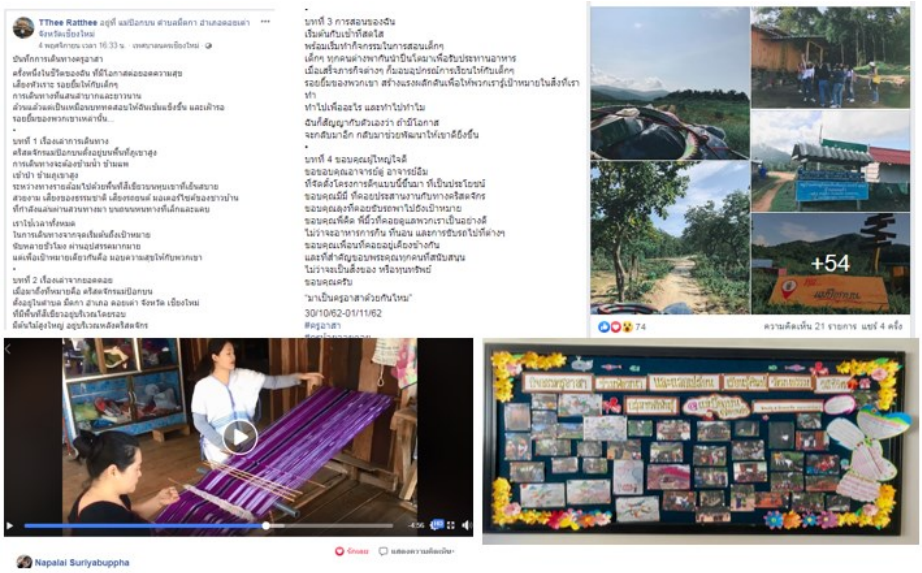
3. ผลการศึกษาระดับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ พบว่านักศึกษามีระดับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีคุณลักษณะด้านความสามารถในการออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้แหล่งการเรียนรู้และอัตลักษณ์เชิงพื้นที่มากที่สุด รองลงมาเป็นความสามารถปรับตัวให้เข้ากับบริบทสถานศึกษาและชุมชน และการเห็นคุณค่าและวิเคราะห์ความสำคัญของชุมชนและอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จในการนำแนวคิดกิจกรรมเสริมความเป็นครูและแนวคิดการเสริมสร้างคุณลักษณะด้านอัตลักษณ์เชิงพื้นที่มาใช้ เพราะแนวคิดดังกล่าว คือ การใช้สภาพสังคม และอัตลักษณ์เชิงพื้นที่มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสม โดยพยายามหาวิธีการให้นักศึกษาครูเรียนรู้สภาพชีวิต ปัญหาและวัฒนธรรมของชุมชน จนพบวิธีแก้ปัญหาหรือแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการกับชุมชนจากสภาพจริง และตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Punchatree (2014) ที่ผลจากการวิจัยพบว่า กิจกรรมสร้างเสริมคุณลักษณะความเป็นครูที่มุ่งเน้นให้นักศึกษาเน้นการฝึกปฏิบัติในพื้นที่ปฏิบัติงานจริง

เสริมสร้างให้มีการสะท้อนคิดการเรียนรู้ในทุกสถานการณ์ บูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ กับการเรียนการสอน มีการเชื่อมโยงความรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพกับวิชาเอกอย่างเป็นรูปธรรม จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีอัตลักษณ์ตามบริบทของสถาบัน และชุมชน จะทำให้นักศึกษาครูมีความมุ่งมั่นและตั้งใจที่จะปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพส่วนบุคคลให้เอื้อต่อการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูมืออาชีพ มีความรู้ ความสามารถและทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยบูรณาการอัตลักษณ์หรือบริบทของชุมชนกับการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับชีวิตจริงหรือวิถีชีวิตของชุมชนและสังคม เน้นการพัฒนาทักษะชีวิต เพราะกิจกรรมสร้างเสริมคุณลักษณะความเป็นครูช่วยเพิ่มพูนทักษะ ความรู้ความสามารถทางวิชาชีพและประสบการณ์จากฝึกปฏิบัติจริง

ผลงานการวิเคราะห์อัตลักษณ์บ้านแม่ป๊อกบนในกิจกรรมที่ 6

Figure 7 Analysis of Ban Mae Pok Bon's identity in activity 6 (Source: Thitima Yanawongsa, 2021)

การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่อัตลักษณ์เชิงพื้นที่บ้านแม่ป๊อกบนในกิจกรรมที่ 9

Figure 8 Public relations and dissemination of spatial identity at Ban Mae Pok Bon in activity 9 (Source: Thitima Yanawongsa, 2021)

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยสรุปได้ว่า คุณลักษณะที่สำคัญด้านอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ของนักศึกษาครูมี 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความสามารถปรับตัวให้เข้ากับบริบทสถานศึกษาและชุมชน 2) เห็นคุณค่าและวิเคราะห์ความสำคัญของชุมชนและอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ และ 3) ความสามารถในการออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้แหล่งการเรียนรู้และอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ โดยรูปแบบกิจกรรมเสริมความเป็นครูเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ อาศัยหลักการทางด้านกิจกรรมพัฒนาความเป็นครูมาตรฐานวิชาชีพครู รวมทั้งแนวทางการออกแบบกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้แก่นักศึกษาครูในโครงการผลิตครูเพื่อพัฒนาและหลักสูตรเครือข่ายสถาบันผลิตครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่นภาคเหนือตอนบน มีทั้งหมด 2 กิจกรรมหลัก 9 กิจกรรมย่อย โดยใช้เวลาทั้งหมด 45 ชั่วโมง

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การเรียนรู้โดยใช้อัตลักษณ์เชิงพื้นที่เป็นฐานเป็นแนวคิดที่เน้นให้นักศึกษาเกิดการเรียนเชิงรุกโดยคัดสรรวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับบริบท ผู้สอนจึงควรสร้างกิจกรรม หรือบทเรียนที่มีความยืดหยุ่นและเอื้อให้นักศึกษาสามารถเลือกรูปแบบวิธีการเรียนรู้ได้ตามความถนัดและความสนใจของตนเอง

2. การเลือกพื้นที่หรือกรณีศึกษามีส่วนสำคัญต่อการกระตุ้นและเสริมสร้างแรงบันดาลใจให้แก่นักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรม รวมถึงช่วยเพิ่มความน่าสนใจในเนื้อหาของกิจกรรมได้

3. ควรมีการส่งเสริมรูปแบบกิจกรรมเสริมความเป็นครูรูปแบบใหม่ที่หลากหลายให้เกิดขึ้นเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ ซึ่งจะก่อให้เกิดคุณค่าและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการสนับสนุนให้นักศึกษาครูรักถิ่นฐานบ้านเกิด ร่วมแก้ไขปัญหา และพัฒนาท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

1. สามารถนำวิธีการดำเนินการวิจัยไปทดลองใช้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ให้แก่นักศึกษาครูสาขาวิชาอื่น ๆ และในกรณีศึกษาเชิงพื้นที่ที่บริบทที่หลากหลายมากขึ้น รวมทั้งควรมีการพัฒนาตัวกิจกรรมให้ทันสมัยและสอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษาและชุมชนอยู่เสมอ

2. สามารถนำกระบวนการวิจัยในครั้งนี้ไปพัฒนาเพื่อบูรณาการต่อยอดเป็นกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านอื่น ๆ ของนักศึกษาวิชาชีพครู

3. สามารถนำกระบวนการวิจัยในครั้งนี้ไปพัฒนาเพื่อบูรณาการต่อยอดเป็นรายวิชาในหลักสูตร หรือมีการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะรายวิชาที่เหมาะกับการนำกระบวนวิจัยดังกล่าวไปใช้เพิ่มเติม และควรมีการทำการวิจัยเพื่อการยืนยันถึงประสิทธิภาพของรายวิชา

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ทำการพัฒนาและจัดกิจกรรมเสริมความเป็นครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะด้านอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อนักศึกษา อาจารย์ และชุมชน ดังนี้

1. ได้ข้อมูลด้านอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ของภูมิลำเนาของนักศึกษาที่มีความแตกต่างและหลากหลายพื้นที่จากการจัดกิจกรรมที่ 1-4 ได้แก่ แมคคาเดเมียอมก๋อย ทุ่งดอกกระเจียว อำเภอแม่สาย ปราสาทพนมรุ้ง สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์แม่ริม และบ้านเหมืองกุง รวมถึงได้ข้อมูลอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ของชุมชนบ้านแม่ป๊อกบน ซึ่งสามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการต่อยอดงานวิจัยและพัฒนาชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง โดยเป็นข้อมูลที่ได้จากผลงานของนักศึกษาในกิจกรรมที่ 6 ได้แก่ 1) ด้านสังคม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ คือ การทำไร่หมุนเวียน การปลูกข้าวเหนียวดำ การเก็บรักษาเนื้อสัตว์ด้วยการย่างไฟ การต้มเหล้า การกินข้าวห่อ 2) ด้านสถานที่สำคัญ คือ คริสตจักรแม่ป๊อกบน น้ำตกแม่ป๊อกบน อุทยานแห่งชาติแม่ปิง และทะเลสาบดอยเต่า 3) ด้านวัฒนธรรมและประเพณี คือ พิธีกรรมการเลี้ยงผีก่อนการลงแขกหรือทำนา เทศกาลปีใหม่กะเหรี่ยง การแต่งงานกะเหรี่ยง 4) ด้านศิลปะและหัตถกรรม คือ ผ้าทอกะเหรี่ยงโปว์ ซึ่งควรได้รับการรวบรวมเป็นองค์ความรู้ เพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์อัตลักษณ์ที่สำคัญของชุมชนบ้านแม่ป๊อกบน

2. เกิดการตื่นตัวในการบูรณาการและต่อยอดการพัฒนากิจกรรมโดยใช้อัตลักษณ์เชิงพื้นที่เป็นฐานในกิจกรรมชมรมกระดานดำของนักศึกษาสาขาวิชาการประถมศึกษา โดยนักศึกษาชมรมกระดานดำได้ร่วมกันออกแบบจัดการเรียนรู้ให้แก่นักเรียนโรงเรียนบ้านแม่บวน อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่(9 มกราคม 2563) เพื่อต่อยอดในด้านการส่งเสริมอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ของอำเภอดอยเต่า และจุดประกายให้นักศึกษาได้ตระหนักเห็นถึงความสำคัญอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ต่อการจัดการเรียนการสอนที่เกิดประโยชน์ต่อการส่งเสริมและอนุรักษ์อัตลักษณ์ที่สำคัญของชุมชน แสดงให้เห็นว่า หากสถาบันการศึกษาและเครือข่ายชุมชนเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เข้ามามีบทบาท หรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่เป็นภูมิลำเนาของตนเองหรือภูมิลำเนาที่สนใจ จะก่อให้เกิดการตื่นตัว มีความกระตือรือร้นที่จะอนุรักษ์ หวงแหน สืบทอดและเผยแพร่อัตลักษณ์ จะทำให้นักศึกษารวมถึงคนทั่วไปในชุมชนได้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการได้เป็นส่วนหนึ่งและมีความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของชุมชนด้วย

3. เกิดปรากฏการณ์ส่งต่อ ช่วยเหลือ และสนับสนุนจากอาจารย์และบุคลากรในมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น ตลอดจนผู้ปกครองและครอบครัวของนักศึกษาที่ร่วมสนับสนุนงบประมาณ สิ่งของ และสิ่งสนับสนุนที่จำเป็นต่าง ๆ อย่างเพียงพอต่อการเดินทาง การจัดกิจกรรม และการแบ่งปันให้แก่คนในชุมชน นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนจากคนในชุมชนบ้านแม่ป๊อกบนโดยผลผลิตในชุมชน อันได้แก่ ข้าวเหนียวดำ ฟักทอง แก้วมังกร และเห็ดมาแบ่งปันเพื่อเป็นอาหารให้แก่อาจารย์และนักศึกษาตลอดระยะเวลาที่จัดกิจกรรมในพื้นที่ แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมนี้ช่วยส่งเสริมให้บุคคลที่เกี่ยวข้องได้เกิดตระหนักในการมีจิตสาธารณะโดยแสดงออกผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ชุมชน และสังคม ด้วยความเต็มใจกระตือรือร้น โดยไม่หวังผลตอบแทน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ทุกคนในยุคสมัยของเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วดังเช่นในปัจจุบัน

References

Berliner, C. D. (2004). *Expert Teachers: Their Characteristics, Development and Accomplishments.* Arizona State: PONENCIES.

Butkatunyoo, O. (2018). Phenomenon based Learning for Developing a Learner's Holistic Views and Engaging in the Real World. *Journal of Education Studies*, *46*(2), 348-365. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDUCU/article/view/131909/99030 (In Thai)

Chaichaowarat, R. (2017). Competency in Designing the Instruction of Student Teachers Who Become Professional Learning Community (PLC) Members*. Journal of Education studies,Chulalongkorn University, 45*(4), 142-163. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDUCU/article/view/125447/95013 (In Thai)

Equitable Education Fund. (2019). *Local Teacher Scholarship (Protected School / Standalone).* Retrieved from https://www.eef.or.th/fund/teachereef/ (In Thai)

Faculty of Education, Chiang Mai University. (2020). *Handbook of Teacherness Activities guidelines for Student Teachers of Local Development Program (Enrichment Program) Upper North University Network*. Chiang Mai: Faculty of Education, Chiang Mai University. (In Thai)

Govinda, Ishwar G., Lingam N., & Raghuwaiya K. (2014). Professional Development of Pre-Service Teachers: The Case of Practicum Experience. *International Journal of Social, Behavioral, Educational, Economic and Management Engineering, 8*(7), 2126– 2132. DOI:10.5281/zenodo.1093658

Mahavijit, P. (2019). Application og Phenomenon-based Learning and Active Learning in elementary education course to enhance 21st century learning skills*. Journal of Education Khon Kaen University, 42*(2), 73-90. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDKKUJ/article/view/195627/135919 (In Thai)

Minister of Culture. (2016). *Draft a 20-year strategic direction framework on culture according to the Thailand's National Strategy 2018-2037.* Retrieved from https://www.m-culture.go.th/th/more_news.php?cid=24 (In Thai)

Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation. (2019). *Teacherness Activities guidelines for Student Teachers of Local Development Program (Enrichment*

Program). Bangkok: Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation. (In Thai)

Office of the Education Council Secretariat Ministry of Education. (2015). *Status of production and development of teachers in Thailand*. Bangkok: Prik Wan Graphic Co., Ltd. (In Thai)

Prachyaprui, A. (2018). *Development of Teacher Preparation Model to Serve Education 4.0 : Research Report.* Bangkok: Faculty of Education, Chulalongkorn University. (In Thai)

Punchatree, N. (2014). *The Enchantment a Teacher Characteristics of the Student of the Faculty of Education, Rajabhat University*. (Ph.D., Silpakorn University). (In Thai)

Rukspollmuang, C., Pitiyanuwat, S., Maneelek, R., Preededilok, F., & Charungkaittikul, S. (2015). *The Study of State and Problem of Production, Recruitment, and Professional Development a Thai Basic Education Teacher Related to Future Needs.* Bangkok: Faculty of Education, Chulalongkorn University. (In Thai)

Sinlarat, P., & Meesan, S. (2017). *Teachership and Professional Teacher Development.* Bangkok: Chulalongkorn University Press. (In Thai)